

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pô godine K 6. — Za Šibenik na godinu donošanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12 suviše poštarski trošak. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Šibeniku.

Izlazi sredom i subotom

Ostvarenje, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglas, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nefranirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Djelovanje pravaša u Banovini.

Na 5. ovoga mjeseca držala su se u Zagrebu dva sastanka pravaša. Jedan su držali pravaši, koji su u koaliciji, a drugi oni, koji se kupe oko Franke. Priobčujemo njihove zaključke.

Oni prvi u svom središnjem klubu, uvaživ politički položaj u zemlji, koji je nastao protugnućem suvereniteta Njegova Veličanstva na Bosnu i Hercegovinu, i občeniti politički položaj u monarhiji, izjavili su:

"1. Dosadanji politički rad i djelovanje za-stupnika hrvatske stranke prava odobrava, te im izriče potpuno priznanje.

2. Hrvatska stranka prava smatra izvedenjem svoga programa za ujedinjenje i samostalnost Hrvatske, koji se osniva na ugovorima, zakonima, te kraljevskim prigresama i narodnom načelu za-konitom i upravo sada aktuelnim.

3. Da se uklone zapreke, koje stavljuju protivnici hrvatskog naroda na put izvedenju tog programa, hrvatska stranka prava smatra potrebom sloga, složan i sporazumom rad cijelog naroda u Hrvatskoj, Slavoniji, Dalmaciji, Istri, Bosni i Hercegovini, Međimurju i Rieci, stoga će "Hrvatska stranka prava" njegovat sporazum, slogan i uzajamnost sa našom jednokrvnom braćom Srbima i Muslimanima u uvjerenju, da će i oni raditi za politički i materijalni razvoj, kao i za sjeđenje u državnu samostalnost kraljevine Hrvatske.

4. Da se stoga poluci, smatra nužnim da se čim prije oživotori narodno viće, koje će predstavljati narodno ujedinjenje, voditi na-rodnu politiku naprma inim faktorima monarhije, bđeti nad očuvanjem narodnoga karaktera, i gospodarskih interesa, poduzimati shodne korake, da se te zemlje i državno čim prije ujedine.

5. Dok traže neustanova stanje u zemlji, "Hrvatska stranka prava" će nastaviti borbu u zajednici sa ostalim koalicionim strankama, vazda voditi nepomiruju borbu, kao što protiv sada-njeg neustavnog režima, tako i protiv svakog budućeg u domovini.

Voljna je kako podupirati samo onu ustavnu vladavinu, koja pruža dovoljno garanciju, da će štititi narodne interese i unapredijevati rad oko ujedinjenja i slobode hrvatskog naroda. U planu unitarnje politike pridržava se slobodne ruke za budućnost".

Premda ovim zaključcima sudeć, pravaši u koaliciji ostaju gdje su i odobravaju dosadašnji rad svojih zastupnika.

Dok oni ovako, oni pravaši, koji se kupe oko Franke, zaključuju na predlog profesora Bošnjaka:

"Starčevićeva hrvatska stranka prava izriče ujedinjenju svoju podaniku, zahtvalom Njego-vom Veličanstvu Franji Josipu I., kralju hrvatskomu, što je protegnutem svoga suverenitetu na Bosnu i u Hercegovinu, i ove dve hrvatske pokrajine uklonio u okvir habsburške monarhije, te ga ujedno najsmjernije moli, da bi sve hrvatske zemlje sjedino što prije u jedno samostalno državno tielo u okviru monarhije, što će jedino odgovarati narodnom načelu hrvatskom državnom pravu".

Na predlog dr Elegovića odlučeno je, da se organizira hrvatska legija domobranaca proti Srbiji i Crnoj Gori. Profesor Ogrizović pozdravio je taj predlog i pozvao sve učestnike viće da prisustvuju.

Svi učestnici digoše desnice te ponovlje za dr. Ogrizovićem ovaj obrazac priznje:

"Tako nam višnjeg Boga i grobova pradjedova naših, tako nam časti i slave Hrvatske otačbine, tako nam svetog hrvatskog imena i ponosa prisuzimo, da ćemo stajati srecm u desnicom crvsto i nepokojebitivo na braniku hrvatskih prava, hrvatske slobode i jedinstva stradorevnog hrvatskog kraljevstva, te da ne ćemo drugoga gospodara nad sobom nego Boga na nebuh u na-zemlji hrvatskoga kralja nosioca krune hrvatskoga naroda. Tako nam pomogao Bog i Hrvati!"

Napokon na predlog dr Vladimira Franke primljen je još ovaj zaključak:

"Starčevićeva hrvatska stranka prava odsu-djuje najodlučnije neustavno vladanje u Hrvatskoj,

po kojem magjarski vlastodržci snizuju bansku čast na pakug eksponentu njihove vlasti i sprečavaju ustanu razvitak i napredak zemlje.

S toga traži Starčevićeva hrvatska stranka prava, da se bez oklevanja sazove hrvatski sabor, kako bi što prije mogao stvoriti potrebne uredbe i garantije za izgradnju ustavnoga života, napose temeljot reformom izbornoga reda na temelju načela sveobčeg izravnoga i jednakog prava glasa, ustrojenjem upravnog sudišta i osiguranjem slobode štampe, te kako bi u ovom sudobnosnom času da oduška osjećajima i glasu hrvatskoga naroda, koji odlučno traži, da se stvorene hrvatske pokrajine Bosna i Hercegovina ujedovle materijalni zemljni kraljevini Hrvatskoj".

Kako se vidi, ovi zaključci su prilično različiti od onih prvih, jer ovdje se eto čuti potreba i stvarati legije dobrovoljaca proti Srbiji i Crnoj Gori. Zaključak prilično smješan, kad se zna, da hrvatski narod daje već sve svoje sinove na razpoloženje monarhiji, u obrani njezinog posjeda.

Nam se čini, da bi mi pravaši — govorimo u običe, t. j. jedinima i drugima — imali posve što drugo raditi nego se izlagati za bilo koga, jer mi od danasnje položaje nemamo ništa, pa prema tomu i nemamo što braniti osim svoje nevolje.

Kad bi mjerodavni krugovi htjeli, Hrvatska bi prema svom pravu i njihovim prizagam bila ujedinjena i samostalna i jaka tako, da bi mogla, znala i htjela braniti svoje ujedinjenje i samostalnost. Ali dok toga nije, dok nas svaki tlači i dići, da služimo oruđjem sami proti sebi?

Mi mislimo, da Hrvati imaju danas prečih posala, a ti su, složiti se i dogovoriti se pak ne govoriti, nego raditi kako da do svojih prava dođu.

Sada su vramena, kad se oko toga može nastojati bez izlagati narod i narodni ponos.

Hrvatska organizacija u Bosni i Hercegovini.

U Bosni se konstituirao jedan odbor za organizaciju Hrvata, koji je razasao proglaš, iz koga vadimo sledeće:

Bosna i Hercegovina utjelovljenu su Austro-Ugarskoj, za koju su Hrvati proljevali kroz stoljeća potoke krv, da se ove izgubljene provincije povrate hrvatskom kraljevstvu. No, koliko li izmenjenja — Hrvati su i ovaj put morali progutati jedno novo gorko razočaranje. Hrvatski se ime i ne spominje, ni na onom mjestu, gdje bi se moglo spomenuti. Šta više, već se poma-lju glasovi, kako bi rada dielili Bosnu i Hercegovinu, kao da je to pusta strvina, na kojoj se mogu nahraniti gladni gavranci. Ovo nam pokazuje put, kojim valja da udarimo u budućnosti.

Kako tekle da teku stvari u Bosni, ipak ostaje stalno:

1. Da se Bosna i Hercegovina ne će tako lako odcepiti iz sklopa zemalja, u kojem je Hrvatska, Slavonija i Dalmacija;
2. Da se ove zemlje ne mogu prenijeti iz svog sadašnjeg zemljopisnog položaja;
3. Da nije bila Hrvatska, Slavonija i Dalmacija već u sklopu habsburških zemalja, i da nije bilo hrvatskog državnog prava, ne bi se nikada mogle ove dve pokrajine pripojiti zemljama habsburške monarhije;
4. Pravi napredak u ovim zemljama može nastupiti samo u zajednici sa Hrvatskom, Slavonijom i Dalmacijom.

Ovo su tačke, koje se uvek moraju držati na umu, a na Hrvatima je, da se prihvate posla. Neka se Hrvati ne nadaju od nikud pomoći, jer za sve njihove zasluge za Evropu i Austro-Ugarsku, gleda se, da ih se omalovali.

Za nagradu, što hrvatski velikaši i plemići izginuće na bojnom polju, poklopile Niemci i Magjari njihove posjede, a od pravoslavnih Hrvata načiniše Srbe u fabrikama srbstva, u konfesionalnim školama ...

Ne očekivamo od nikoga pomoći, gledajmo svoga posla i upamtimo jednu svetu i neoborivu istinu, da će nam i prijatelj i neprijatelj, saveznik i protivnik tim prije uvažiti naše želje i tražbine, čim budemo gospodarski jači, a kulturno napre-

dni, a znajmo i to, da nam se neće ništa dati što ne izvoštimo vlastitim snagom. Još uvek vredni poslovica: Pomozi sebi sam, pa će ti i Bog pomoći.

Da čovjek može uspješno raditi, mora najprije da je zdrav, a na telu izmučene hrvatske domovine ima mnogo rana, a da bi od koga, nego od onoga, kojem je ona samo dobro i ljubav izkazala.

Da se mogu uspješno liečiti mnoge te rane, treba da o tom radi Hrvati cijelog sveta.

Zašto da se mi Hrvati prepriremo radi naše pravoslavne braće. Brinimo se mi o tom, što je preće i što se dade lakše postići, a to je, da se najprije slože svi Hrvati u jedno tielo, a kada to postignemo, onda se obazrimo na našu braću pravoslavne žitelje hrvatskih zemalja, koji se nazivaju Srbima.

Da se ove spomenute rane na narodnom telu odstranite i da se udesi zajednički rad za našu sretinju budućnost, izradio je jedan odbor posebna pravila, koja će se u obliku načrta predati Hrvatskim cijelog sveta i stanovnicima njihovih zemalja na pretresivanje i dotjerivanje, po kojima bi se ustrojilo društvo, koje bi se bavilo slijedećim:

Kupovanjem zemljišta, dosevljanjem i na-seljivanjem. (U Bosni agrarno pravilo.)

Otvaranjem trgovina i radionicu, tvornica, Gradnjom kuća za radnike i zanatnike. Mirovina za radnike i zanatnike.

Liečilišta i morska kupališta — ekonomski prevlasti Hrvata u hrvatskom Primorju od Trsta do Kotora.

Davat će se miraz kod udaje siromašnjim djevojkama (udovicama).

Potpunjavanje analfabeta. Djeleženje podpora za srednje i visoke škole.

Izdavanje knjiga, kojima će se poticati na razuman rad u gospodarstvu, trgovini, te moralan i razuman život.

Politička djelatnost bez stranačke primjese sa hrvatskim duhom u hrvatskim zemljama.

Mi izradimo pravila u prvom redu kao ljudi. Dobre dušice ustajuju druživa za zaštitu životinja, a mnogi Hrvat živi gore, nego mnoga životinja, jer mu se oduzimaju uvjeti za život.

Mi izradimo pravila kao Hrvati, da učuvamo svoj narod od neprijatelja i od domaćih izrabljivača,

Osnivamo ovo društvo, da se osjetimo sretinima i zadovoljnjima u svojoj hrvatskoj domovini.

Bit će nam milo, ako sav narod, na koga se odnosi, podje na zajednički rad, no ako netko ne uztiže, mi ćemo gledati na sebe i svoje. Pravila su već prilično dugo gotova, ali radi raznih uzroka nismo ih oglasili do sada.

Prema dogovoru štampat će se više tisuća komada tih pravila, a obaslat će 12 do 16 stranica.

Ovim se mole ujedno svi prodavači novina, da se odmah javi, ako bi želili dobiti načrt razpoznavati i koliko komada žele, da im se pošalje.

Spomenuti načrti pravila izdat će se, ako ne bi nastupile nikakve zapriče, za 10—14 dana, t. j. između 4. do 8. studenog ove godine, što će moći još naknadno javiti.

Političke vesti.

Bankerot dualizma. Profesor na gradačkom sveučilištu, Gumplovitz, rekao je gradačkom izvjestitelju "Budapesti Hirlapa" o najnovijem političkom položaju u monarhiji slijedećim:

Što je god 1867. moglo biti pravo i koristno, to su prilike u 20. stoljeću učinile totalno nemogućim. Temeljni princip dualizma je taj, da hegemonija ostane u rukama Niemaca. Ali to već dugo vremena nije tako. U Austriji se ne više progonti druga nacija nego njemačka. Vlade favoriziraju Slavene već dulje vremena. Učenjak je također govorio i o dogodnjima u Ljubljani, te je rekao, da se u Ljubljani smiju jedino napisati slovenski na radnje izvještavati. Veli, da austrijska politika ne će da računa s tim činjenicama, nego vodi učilišnu politiku. Nadalje govoriti, da se slavenofitska po-

litika protežira s najvećeg mjesto, a to daje javna tajna. Za Českog veli, da je za njemstvo poduprno izgubljena. Za jugoslavene kaže, da su se aneksijom Bosne ojačali. Kako će se težko pitanje definitivnog pripojenja Bosne rješiti, ne zna se, ali je fakat taj, da su aneksijom Bosne Magjari i Niemci ostobljeni, a Hrvati samo ojačani. Prof. Gumplovitz gleda — kako veli dopisnik "Pesti Hirlapa" — budućnost monarhije u crnom svjetlu. Njemački će se elemenat predati u ovim prilikama velikoj-njemačkoj ideji a Magjari neće biti dosta jaci da se bore s pretežno jačim Slavenstvom.

Premještenje srpske prieštine u Niš. Po zaključku višesatog ministarskog vjeća sazvana je tajna sjednica skupštine. "Srbija" javlja, da će se imati odluci o premještenju rezidencije iz Beograda u nutrinu zemlje, pošto je u zadnje doba sve jači prigorov proti tome, što vlada, dvor i novčani zavodi stoje baš na izloženoj granici. Kao nova prieština imao bi biti izabran Niš.

Oružavanje Srbije. Javljaju, da je iz Soluna došlo 500 vagona topova i municije. Vlada je srbska naručila u inozemstvu 60.000 brzometnih pušaka i 9 milijuna patrona. Listovi javljaju, da se upisalo u zbor dobrovoljaca 44.000 ljudi. U Kragujevcu i Šabacu obrazovali su i djevojčki zborovi.

Sukobi u Pragu. Prigodom šetnje nje-mačkih djaka na Pržikopina došlo je samo do manjih trena. Kako se u političkim krugovima uvjera, pri tome se sve jače zamjećuje nastojanje, da se u kabinet takodje pozovu članovi vladalačkog doma. Ova je vješt pobuđila veliku pažnju, no svakako treba pričekati, da li će se i potvrditi.

Feudalno-konservativno ministarstvo u Austriji. Česki radikalac zast. Choc je mnenje da dandans u Cislajtaniji nije moguće stvoriti jedno feudalno-konservativno ministarstvo. Choc misli, da bi samo pokušaj, da se ostvari na namanis u Austriji izazvao takav međustražnički borbi, koja bi bez dvojbe za čas potisnula na stranu sva nacionalna pitanja. „Ne držim“ — kazao je Choc jednom novinaru — da će se barun Beck upuštati u takove pustolovine. Beck je odvriše lukav političar, a da bi našto stanovitom krugovima. On će bez dvojbe nastojati da oživotori onaj drugi plan, usled kojega bi osim socijalnih demokrata, sve velike stranke u parlamentu bile zastupane u ministarskem vjeću“.

Bugarsko sobranje. Sobranje je započelo debatu o prieslojnoj adresi. Priestolna adresa govori o nezavisnosti Bugarske, nakon što je narod 500 godina čamio. Kralj je ostvario ovaj ideal bugarskoga naroda. Nadalje se veli, da je bugarska vlada smatrala svojom dužnosti prisvojiti sebe izotčne željeznicu.

— Prvi je govorio bivši ministar Daney. On je odobrio nezavisnost i rješenje pitanja izotčnih željeznicu, ali odsuđuje čas, u kom se to učinilo i način, kojim su se željeznicu preuzele, jer je tako kada Bugarska izgubila povjerenje velelasti.

Položaj u Turskoj. U Carrigradu opravljaju odlučno vješt, da bi u Turskoj bio rat s Austro-Ugarskom popularan i da narod misli na takav rat. Po konzularnim izvješćima ne opaže se nijedne ratoborne raspoloženje protiv Austro-Ugarskoj. Reakcionarni se pokret sve više širi i vremenski zabrinjuje mladoturske kruge. Berlin-skom "Lokalanzeigeru" javljaju iz mladoturskih krugov, da je na čelu "urote" proti sultanicu Abdul-Hamidu, treći prieslojnoj adresnik 48-godišnjem princ Sulejmanom, kojemu su njegovi pristaše namenili naslov sultana, a naslov kalifa u Mekki,

koji bi bio kada da u kritičnom času proglaši sveči rat.

Neodvisnost Bugarske. Porta je službeno saobćila bugarskoj vlasti, da je spremla stupiti u izravne pregovore s Bugarskom. Ovo je prvi korak za priznavanje neodvisnosti Bugarske. Međutim je karakteristično da su poslanici svih država u Sofiji primili uputu od svojih vlasta, da se u osobnom saobracaju s carem Ferdinandom službenovom „Vaše Veličanstvo“. To se smatra prvim korakom za priznavanje bugarske nezavisnosti i novoga cara. Da će pak urodit dobrim uspjehom preliminarni sporazum, potvrđuju „Magdb. Zig.“ i „Umažen. Temps“, kojijavlju da je Porta saobćila pismeno Bugarskoj, da se održe svih prava suverenosti u Bugarskoj, ako joj ova izplati odmah 125 milijuna i odkupi još iztočne željeznicu.

Arbanasi su izdali proglašenja, u kome se kategorički prosvjeduje protiv svakog kompenzacije Srbiji, Crnoj Gori ili Grčkoj.

Ruski program konferencije. U Bečeju je objelodanjen navodno točan tekst programa, koji će prodožiti Rusija na međunarodnoj konferenciji. Prema tome glasit će taj program kako sledi:

1. Priznanje nezavisnosti Bugarske sa istodobnim ustanovljenjem finansijske kompenzacije Turskoj. 2. Konstatiranje proglašenja aneksije Bosne i Hercegovine po austro-ugarskoj monarkiji. 3. Povratak Novopazarskog sandžaka Turskoj. 8. Konstatiranje aneksije Krete Grčkoj sa opozivom §. 23. berlinskog ugovora. 5. Opoziv §. 61. ber. ugovora o zemljama u kojoj obitavaju Armeni. 6. Odstranjenje Stetnosti §. 27. ber. ugovora, koji tereti prava Crnogorac. 7. Prijedlozi za kompenzaciju Srbiji i Crnojgori. 8. Revizija dunavske konvencije. 9. Promjena ustanove gledi uređenje stranih pošta u Turskoj.

Balkanska konfederacija. Kako se pro nose glasovi, Mladoturci rade živo na tom, da između balkanskih država dođe do konfederacije. Najprije bi u konfederaciji stupile balkanske države osim Turske, a poslije i sama Turska.

Austro-Ugarska i Rusija. Kako nam je žicom bilo javljeno, ruski ministar vanjskih posala Izvolsky izjavio je pismo predsjedniku dому Homjakovu i drugim vodjama dume, da Rusija neće priznati pripojenje Bosne monarhiji, te uslijed toga ne će ni doći do evropske konferencije. Kad bi se ova viest potvrdila, to znači, da bi se položaj na Balkanu znatno promjenio, jer ne priznaje li Rusija aneksiju, to Austro-Ugarska ne će nipošto sudjelovati konferenciji. Izvolski si je ovom izjavom unaprije osigurao naklonost dume, za govor, koji kani da održi u dumi. Ovaj će Izvolskijev govor u dumi uzsljeti istom kad će ruska nota gledi stanovišta Rusije naprama sjednjenju Bosne i Hercegovine.

Izbori u Turskoj. Patrijarhalno veće je odlučilo sa portom opet stupiti u pregovore glede izbora. Na Mitilenu su kod izbora posredili 2 Grka, na Lemmosu 1. Mladoturci u Smirni kandidiraju 2 Grka. Grci će uspijeti i u Makedoniji.

Izborne reforme u Ugarskoj. U mnogim občinama, kao što i u glavnom gradu održane su prosvjedne skupštine proti naumljenom uvedenju pluralnoga izbornoga sustava. Skupštine su priredili socijaldemokrati, narodnosti, novo organizovani socijalisti, kao što i grčanska radikalna zemaljska stranka.

Car Vilim u Beču. Dolazak cara Vilima u Beč neće biti sano u svezi sa lovom, jer će se kod sastanka cara Vilima ipak raspravljati o aktualnim političkim pitanjima. Svakako ovi pregovori ne će imati oficijelni karakter.

Njemačka i Rusija. Njemačka vlada izjavila je Englezku, da prima predlog o sazivu konferencije sa rezervom, da će postupati u tom pogledu isto kao i Austro-Ugarska. Njemačka, kako se u tom izjavljuje engleskoj vlasti veli, odaziva se tomu pozivu za konferenciju, samo iz prijateljstva, koje je već sa Rusijom. Njemačka naročito ističe svoje prijateljstvo sa Rnsjmom.

Kriza u Njemačkoj. Državni kancelar knez Bítov predao je caru Vilimu svoju demisiju. Car Vilim nije demisiju primio, te u obće nije pristao da se iznese ova kancelarska kriza. Polušteni listovi, koji stoje blizu knezu Bítovu, osudjuju njegovo držanje u pitanju kancelarske krize.

Ustav u Indiji. Povodom jubileja preuzeća indijskih kolonija, uputio je kralj Edward ručno pismo u kojem se obećaje, da će vlasta indijskom narodu podijeliti u najskorijem vremenu ustav.

Razputst talijanskih društava u Primorju. C. k. namjestništvo u Trstu razputstilo je društva „Giovanni Bovio“ i Trstu, „Pensiore e Azione“ u Kopru, demokratsko društvo u Poreču „Drittis e Doveri“ i „Cultura popolare“ u Gorici i istodobno naredilo bezodzvolčno obustavljenje djelovanja spomenutih društava do pravomočnosti odluke.

Iz hrvatskih zemalja.

Nad grobom Ante Starčevića. „Hrvatska Sloboda“ donosi: „Uz počast tolikim slavnim pokojnicima, izkazana je na dan Svetih prema dojakašnjemu običaju i počast grobu najslavnijega Hrvata, Ante Starčevića, u Šestinama. Grob je bio pun milovidnog jesenskog cvjeća kao pravi cvjetnjak, a okićen krasnim viciem zahvalnog sinova dra. Milje Starčevića, koji ga je u subotu poslije podne položio, jer je (u nedjelju) morao oduptovati iz Zagreba. Oko 4 sata po podne domaće seljačko pjevačko društvo „Sljeme“ izkazalo je počas i zahvalnost slavnom pokojniku pjesnom tužajkom, dočim je tom prigodom domaći narodni zastupnik gosp. dr. Ante Pavelić prosborio kratko spomen slovo. Uz počlane uspomeni velikoga Ante Starčevića, ostavljali su zahvalni gradjanski i seljački štovatelji počivalište slavnoga pokojnika, nad kojim su još dugo u noć izgaraće sveće i baklje, te svojim plamenom podsjećaju na žar ljubavi, kojim je Ante Starčević izgarao za svoj hrvatski narod te njegovu sreću i slobodu, za što će da hrvatski narod do veka slaviti i zahvalnost izkazivati.“

Razprava protiv Juriše. Iztraga, koju je je vjećnik g. Vlad. Dežman vodio protiv svršenog pravnika i kućeposjednika Ivana Juriše radi poznatog sukoba u Dr. Crnkovićem, dovršena je, te su spisi predani kr. drž. odvjetništvu, koje je protiv Ivana Juriše podiglo obuzdušnu radi prekršaja bunjenja, označenog u § 300. kz. Prema istom § kazni se ovaj prekršaj od jedan do 6 mjeseci. Obtuženog će ugovor, koji tereti prava Crnogorac. 7. Prijedlozi za kompenzaciju Srbiji i Crnojgori. 8. Revizija dunavske konvencije. 9. Promjena ustanove gledi uređenje stranih pošta u Turskoj.

Balkanska konfederacija. Kako se pro nose glasovi, Mladoturci rade živo na tom, da između balkanskih država dođe do konfederacije. Najprije bi u konfederaciji stupile balkanske države osim Turske, a poslije i sama Turska.

Austro-Ugarska i Rusija. Kako nam je žicom bilo javljeno, ruski ministar vanjskih posala Izvolsky izjavio je pismo predsjedniku dому Homjakovu i drugim vodjama dume, da Rusija neće priznati pripojenje Bosne monarhiji, te uslijed toga ne će ni doći do evropske konferencije. Kad bi se ova viest potvrdila, to znači, da bi se položaj na Balkanu znatno promjenio, jer ne priznaje li Rusija aneksiju, to Austro-Ugarska ne će nipošto sudjelovati konferenciji. Izvolski si je ovom izjavom unaprije osigurao naklonost dume, za govor, koji kani da održi u dumi. Ovaj će Izvolskijev govor u dumi uzsljeti istom kad će ruska nota gledi stanovišta Rusije naprama sjednjenju Bosne i Hercegovine.

Nadgrobni spomenik Silviju Strahimiru Kranjčeviću. Drugi dan izmrti slavnog pjesnika sastadoće se sarajevski hrvatski književnici i drugi obični Hrvati na dogovoru, kako bi što častnije ovjekovečili uspomenu pokojnog pjesnika. Na dogovoru stvoren je jednodušan zaključak da se Kranjčeviću podigne narodnim prinosima dostojan nadgrobni spomenik. U to ime izabran je i odbor od četiri lica: g. dr. T. Alaušović, Osman Nuri Hadžić, prof. Josip Milaković i prof. Dr. M. Prelog, koji je već i započeo akciju oko sabiranja prinosova za spomenik. Odmah na dogovoru zapisano je sledećih prinosova: Osman Nuri Hadžić 100 K; prof. Alaušović 50 K; prof. Milaković 50 K; Ivo Miličević 50 K; prof. Prelog 30 K; prof. Zdanić 20 K; Lavoslav Vragović, predsjednik senata 20 K; prof. Hajka Hadžić 20 K; prof. Dvorniković 20 K; N. N. 10 K; prof. Bosutić 5 K; Al. Gjebić 5 K; M. Cvitković 5 K. Priroda, koji će se od vremena do vremena puščati u našoj štampi, neka se šalju na Dr. Tugomira Alaušovića, profesora i književnika, Sarajevo. NB. Odbor za sabiranje prinosova molit će slavnu redakciju, da gornje objavi u svom cijenjenom listu. — D. Prelog, Tugomir Alaušović.

Prenos smrtnih ostanaka pjesnika Kranjčevića. „Društvo hrvatskih književnika“ predalo je molbu na gradsko poglavarstvo, da ono pokloni na Mirogoju dostojno mjesto, kamo će se trajno smjestiti ostanci pokojnog pjesnika Silvija Strahimira Kranjčevića. Gradsko poglavarstvo se je najprijepravije odazvalo toj molbi, te će predložiti gradskom zastupstvu da zaključi, da se za Kranjčevića pokloni jedan grob, prvi razred.

Potreba činovništva u Bosni i Hercegovini i naši absolventi. Aneksijom Bosne i Hercegovine dolazi već u najskorije vreme na tapet pitanje njezinog ustavnog uređenja, s kojim će neizbjegivo biti skopčana i reorganizacija i proširenje uprave, sudstva i cieleg naštavnog organizama. Svako takovo uređenje i reorganizacija zahtjeva znatan broj novih sila — znači povišenje činovničkog statusa. Najbolji dokaz tomu jest to, što već sada, gdje se još je reorganizacija nije ni pristupilo, treba kod bosansko-hercegovačke uprave 30, a kod sudstva 50 novih sila. Domaći sinovi — koji kô Što je i pravo, imadu u svojoj zemlji prednost pred svima — ne mogu ni tih mesta, a kamo li oni, što će se tako kreirati, sami popuniti, jer od uno 250 njihovih akademika, što ih študira po raznim sveučilištima, godimice i svaša i može nastupiti mjesto jedva 30 maksimalno 50, koji ima da poluči potrebnu sviju struku. Ne budu li ta otvorena mjesto na vremu po domaćim simovinama popunjena, što je kako vidimo nemoguće, morat će vlasta posegnuti za stranim usposobljenicima. A tko će biti prvi, da takvu priliku ugrabi, nego oni, koji su u Bosni bacili mreže svojih interesa, a to su Niemci i Magari, koji su već počeli na vrat na nos učiti hrvatski i slati svoje djeake na za-

grebačko sveučilište. O tom dakle valja da mi, koji iza bosanskih domaćih sinova imamo prednost pred svima drugima, vodimo najboljnjeg računa, jer će nam inače tudjinc oteti izpred nosa ono, što se samo od sebe nudi nama. I zato, da ne ostanemo po starom zlom običaju i u toj zgodi, kao Hrvat pred zatvorenim nebom, savjetujemo našim akademicarima absolventima, koji su za zemaljske službe već uspobljeni ili se kane naskoro usposobiti, da to uzm u obzir. Molbe se podnose bosansko-hercegovačkoj zemaljskoj vlasti pod l. za upravu, pod II. za sudsaku i pod III. za finansijsku strukturu. Molbi treba priklopiti maturalne i sveučilišne svjedočbe, krstni i eventualno vojni list, domovnicu, političku svjedočbu i liečničku svjedočbu. Platće su za 30%, u nekim strukama dapače i za 50% bolje od naših, a životne prilike istina nešto nepovoljnije, nego naše. Tko u tom pogledu treba bilo kakvih informacija, može ih dobiti kod g. S. Vodarčića, Zagreb, Marovska ul., br. 28, II. kat. Pa žurimo se, dok je za vremena! (Iz „Hrv. Djaka“ 2. br. III. g.)

Kako se postupa sa uapšenicima radi veleizdaje u Hrvatskoj. „Novi List“ prima iz Zagreba: Stanje uapšenih Srba upravo je užasno. Premda su nalaze u izražnom zatoru, drž. će se raznovrstnim zločinima. Svaki drugi dan daju im pol sata štetnje; ne smiju pušti, ne smiju pišati, ne smiju dobiti reviziju za pisanje, ne smiju čitati novina osim Rauchovih reptila. Među zatvorenim radi veleizdaje ima prostih ljudi seljaka, koji niti ne znaju što je to veleizdaja, samo im se kazalo, da se radi toga može doći na vješala. I u takovu stanju leže mnogi već tri mjeseca bez da u jednom bili preslušani. Radi toga dadešo se na Štrajk s gladom. Dozajne se da je Valerjan Pribičević već šesti dan niti jede, ni pije i da mu je život u opasnosti. Njegov brat Adam Pribičević, kad su ga puštili na štetnu, survao se od slabosti na zemlju. Ne jedu ni drugi uapšenici. Sudci su prama njima ponašaju kao kakov žandari. Viču na njih i prete im, ako ne prestanu Štrajk s gladom, da će ih svih sapeti u okove. Osobito je goropadan Košutić, koji se dere kao kakav kapral. Na popa Milica, koji je pitao, kad će već doći preslušanja, izderao se je: „Ležete ćete tu još tri mjeseca?“ Ovo je sve medju uapšenicima, koji ničemu nisu krivi, niti znaju zašto ih je tamo amo po domovini pobralo, izvalo silno nerazpoloženje.

Hrvatski trgovci i obrtnici na obaviesti. U Sarajevu postojeći, a po zemlji vladajući koncesionirani prometni zavodi pod imenom „Romania“ upozorjuju da bi u Bosni i Hercegovini u tom času pružala se dobra prilika hrvatskim trgovcima i obrtnicima, da svoju djelatnost protegnu na ove pokrajine, koje su sada utjelovljene našoj monarhiji. Nedvojivo bi mlađi hrvatski trgovci i obrtnici našli široko polje za radare u Bosni i Hercegovini, gdje su dosele ponajviše započeli poslom ljudi, po jeziku i po rodru bosanskom narodu skroz tudi.

Veliko brodogradilište u Kraljevcu u Hrvatskoj. Linjiski poručnik c. i k. ratne mornarice u Puli Lučić izjavio je uime odsutnog zapovjednika naše ratne mornarice u posljednjoj plenarnoj sjednici hrvatsko-madarske delegacije u Budimpešti, da je stavljena u izgled gradnja velikog brodogradilišta za ratne i trgovinske brodove u Kraljevcu, u hrvatskom Primorju.

Štrajk na Rici dovršen. Štrajkujući radnici pri Whiteheadovoj tvornici torpeda održali su skupštinu na kojoj je podpredsjednik sveze poslodavaca Roghini izvestio, da je upraviteljstvo spomenute tvornice odlučilo udovljiti tražbenim Štrajšu. Štrajša su to uzeli do znanja, te preuzele radnju.

Gradnja nove tvornice. U Podsuđedu gradi se po domaćem konzorciju kapitalista tvornica cementa. Zgrada izvodi zagrebačka poduzetnička tvrtka Höngsberg i Deutsch, c. k. dvorski graditelji. Izrada dvaju „silo“-uređaja povjerena je domaćoj tvrdici Josip Dubsky. Obnova „sila“ biti će putom onog u zategbom dioničkom paromlom gradnjom od armiranog betona po vlastitom nacrtu izvadjuće tvrdke, i to jedan veliki „silo“ za dva deseta i pet tisuća i jedan omamni za pet tisuća bačava cementa. Težina cementa biti će dakle u prvom „silo“ 4,250.000 kg., a u drugom 850.000 kg. — Poduzetnici obvezani su dogovoriti radnje u mjesecu travnju 1909. Tvornica će već u svibnju doćiće godine započeti poslovanje.

Pokrajinske vesti.

Demokrati u Postiram. Primamo: U br. 125. „N. Jedinstva“ uspješni izbora opravdava se time, da kod Postirana imade pravo onaj, koji zadnji govori. To ne odgovara istini, jer ako je i Dr. Smidlačka svojim lažnim obećanjima

i podvalama zaveo nekolikinu, ipak politički sajari samozvani demokrati, ne bi bili izvoštjili pobedu, da nisu pogazili obraz i poštenje sruživ se s amošnjim talijansima. Još k tomu pripomogla su banditska sredstva, biva zastrašivanja, prijetnje, zaludjivanja i otimačina naših cedulja. Dosljedno tome od strane demokrata naši izbori bili su igralište razbojničko, na kojem su se oni svojim dijelom svojstvima producirali. Ovoliko za sada.

Štrajk slagara u Splitu. U „Narodnoj Tiskari“ štrajkuju slagari, jer im se nije htjelo povišiti platu. Do takovog Štrajka lako da dođe i u drugim splitskim tiskarama. Nove radne izlaze.

Citaonica u Zaostrogu. U ovom male-nom ali glasovitom i slavnom mjestu naše domovine, odakle vjeri i narodu stiće krila toliko vrednih sokolova, odavna se čitula potreba jedne čitaonice. Toj se potrebi napokon udovljilo na Svesvete otvoren „Viterske vile“. Ovo je imao sasvim prikladno mjesto i uspomena mjestu, odakle je tolikrat vila narodu divno propjevala. Dosta je spomenut Kačić i Despot. Nadamo se, da će „Viterska vila“ često vršiti svoju zadataću.

Knjижevnost i umjetnost.

Češki list o Kranjčeviću. U subotu, dne 31. listopada piše poznati češki pjesnik i prevodilac Kranjčevićev Adolf Černy dosta opširan članici o pokojnom Silviju praskom „Casu“. Između ostaloga piše tu Černy: „Kranjčevića čovjeka više nema...“ „Ali Kranjčević pjesnik velikih, moćnih concepcija živjet će sa svojim narodom dokle bude riječ hrvatske, živjet će sa čovječanstvom, dok ga budu prizimale misli, koje su njega zanosele ne samo visoko nad prah svakidašnjosti, nego i visoko nad našu zemlju, visoko nad svjetove i mliječnu stazu, do vratolomne visine i daljnje Vječnosti. Bio je to jedan od onih redkih duhova čovječanstva, koji svojim divljkim kritikama i liečnim mislima, koji su njega zanosele ne samo visoko nad prah svakidašnjosti, nego i visoko nad našu zemlju, visoko nad svjetove i mliječnu stazu, do vratolomne visine i daljnje Vječnosti. Bio je jedan od onih redkih duhova čovječanstva. Bio je jedan od Titana čovječanstva. Bio je jedan od onih, kojima nije mila ljudska nauka o podložnosti i skrušenosti, ali koji su mili Sveduhi sveta. Jedan od onih, u kojima se čovječanstvo pokazalo s najošobitom svojom osobinom: sumnjanjem, koju je on znao tako genijalno u pjesmama u cijeloj njenoj veličini i bezkončnosti predstaviti. — Malo ima u svjetskoj literaturi pjesnika koji bi bili tako snažan izražaj baš te strane čovječjega duha, kao Kranjčević. Imao je zato ne samo neobični, vratolomni polet, ne samo hladnu ozbiljinu dubokoga duha, nego i izraz upravo željenog. Tim moćnim i težkim izrazom neobično je snažno izražavati misli, koje su u savezu s titanstvom, naime misli ljudskoga napredka i sveobčej jednakosti. Takav je pjesnik umro Hrvatima. Pjesnik, koji je ustajao protiv svega, što je za-državao napredak čovječanstva, koji se obarao na bludnje i izvraćanje kršćanstva, koji se uviek vraćao svojim idealima i koji je pokazavao ljudstvu ciljeve najkulturnije, najčistije i najviše — a što je najvažnije: davao je čovječanstvu samopouzdanja! I sve je to zatvoreno u tri knjige dosada izdane!

Umro je veliki pjesnik i veliki čovjek...

Onorate l'altissimo poeta!

Uspjeh jedne karikature. Poznato je, kako se je prigodom jubilarne povorkve u Bečeju monakovski „Simplicissimus“ krvavo narugao Hrvatima, prikazujući ih kao užasne divlje, Na ovu satiru odgovorio je splitski „Duje Balavac“ krasnom karikaturom u diptihu. Na gornjoj strani bili su prikazani Dalmatinici, liepa i inteligentna obilje u slikovitoj nošnji, a podno slike bilo je pisano: I. Divlji narodi Austrije! Na donjoj strani stupala je povorka njemačkih Michela (seljak njemački), glupi lica, u njihovim trokutnim šubarama, a bili su označeni: II. Furbasti narodi Austrije. Slika je u Dalmaciji bila pobudila obič udviđenju, a odjekla je eto i dalje. Glasovita francuzska smotra „Revue“ (prva iz „Revue des deux mondes“), koja obično zadnje stranice posvećuje karikaturi prosvjetljenih naroda, prenosi spomenute iz „Duje Balavca“ u ovu točnaciju: Les peuples soi-disant sauvages de l' Autriche (Slaves, Tchèques, Polonais, Croates, etc.) — II. Les peuples civilisés de l' Autriche (En réponse aux chauvinismes allemands). Čestitamo „Duje“ na ovom odlukovanju!

Hrvatski kipar na parižkoj akademiji. Prije stalnog vremena pošao je pomoću novčane podrške, dobivene posredovanjem zagrebačke trgovacko-obrničke komore, bivši učenik

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u kontu korenitu u ček prometu; ekskomptuje mjenice, financira trgovачke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednine. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstvu obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavnica

K. 1.000.000

Pričuvna zaklada 100.000
Centrala Dubrovnik - - - -
- Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srećke, valute, kupone. Prodaja srećaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod zdržebanja. Revizija srećaka i vrijednostnih papira bezplatno. Unovčenje kupo ia bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, dragi kamenje itd. uz najkulantnije uvjete.

SVOJ K SVOME!

SVOJ K SVOME!

ŽUPNICI CRKVINARSTVA BRATOVŠTINE

KOJI ŽELE

prave svieće
od pčelnog voska

NEKA NARUČE NA

„JEDINU HRVATSKU TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA“
NA PARU

VLADIMIRA KULIĆA, Šibenik (Dal.).

Ponude i cienici šalju se badava i franko.

Banka Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:
sa odkazom od 5 dana uz 2 $\frac{3}{4}$ %
" " 15 " 3 $\frac{1}{2}$ %
" " 30 " 4 $\frac{1}{4}$ %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.
(Sterlinam) uz uložničke Listove:

sa odkazom od 15 dana uz 2 $\frac{1}{2}$ %
" " 30 " 2 $\frac{1}{2}$ %
" " 3 mjes. " 3 $\frac{1}{2}$ %

NB. Za uložne listove sada u toku, novi kamatnik ulazi u krijept 15. Novembra i 10. Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosicu sa škadercom u mjesecu od kamatnjak od 1 $\frac{1}{2}$ %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uloženja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjesnih računa, mjenica glasečih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korenista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 $\frac{1}{2}$ %.

Otvara tekuće račune u raznim vrijednostama. Inkassi: Obavlja utvrđivanje mjenica na sva mjesto Inostranstva, odreznaka i izzrijebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korenistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Černovici, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Gorica, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograds (Salzburg), palit, Peplitz, Tropau, Warnsdorf, Bučko Novo mjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem trenutno tečaju.

Izdaje Kreditne liste na sva mesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi York, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje preuzimanje na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladista Kontiranja (Contirungs-Lager).

Preuzimanje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveći garantiju proti kojoj mu dragi pogiblje provale i varac i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osigurava vrednote proti gubitcima zrijebanja

Banka Commerciale Triestina.

OSVJEDOČITE SE

da najjeftiniju robu možete dobiti samo kod tvrdke:

FRANTIŠEK MEJDR
Tkanina na stroj
Ústí n. Orl. Hutvald 10
(Česka)

BARNETI,
DAMSKI,
RADLI, KANAFASI,
KRETONI, ZEFIRIT.

sve u najjeftinijim cijenama.
Vlastita tvorba. Zadržavaju svuda
Novo Platno
s narodnim bijegom
komad 23 m. za K 16 — franko.

PRVO SKLADIŠTE

OBUĆA ZA GOSPOĐE, GOSPODU I DJECU

C. CHIABOV

Šibenik, Pločata na vrh glavne ulice, blizu kazališta.

Velika zaliha raznovrstne kože, kože za podplate, gotove gornje dijelove crevalja i ostale predmete zasijecajuće u postolarsku radnju. Postole za kupelji, kao što i maste svih boja za svjetlanje istih, koje se može naći samo novom dučanu.

Ciene vrlo umjerene, koje se ne boje
utakmice.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.

UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislaviceva ulica br. 2.

PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osiek, Sarajevo, Slijepet i Trst.

Ova zadružna stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sljedeće vrste osiguranja:

I. Na ljudski život:

- 1. a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraz;
- c) osiguranja životnog renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovinina i odgojnina sa i bez liječničke preglede.

3. Pučka osiguranja na male glavnice bez liječničke preglede.

II. Protiv štete od požara:

- 1. Osiguranja zadruge (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
- 2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dučanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
- 3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadržuća imovina u svim odjelima iznosi:

K 1,410.816.28

U toga jamicne zaklade:

K 1.000.000.00

Godišnji prihod premije s pristojbama preko:

K 820.000.00

Izplaćene odštete:

K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Slijepetu.

Poslovnička u Slijepetu, ulica do Sud br. 356.

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Hrvatska Tiskara

ŠIBENIK.

Izrađuje svakovrsne radnje, kao: Knjige i brošure, sve vrste tiskanica za občinske, župne i druge uredske, seoske blagajne, odvjetnike, trgovce itd. te moderne posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive na zabavu, plesne redove itd.

Drži u zalihi sve vrste občinskih, župnih i drugih raznih tiskanica.

Solidna izradba. Umjerene cene.

Naručbe obavljaju se
brzo i točno po zahtjevu.

VJEĆNI KROV „DINARKA“

Josip Lovrić pok. Nikole KNIN.

PRVA

DALMATINSKA TVORNICA

CIMENT-PLOČA, CRIPEA, CI-

GLE, STUPOVA OD ARMIRA-

NOG BETONA ZA OGRADE I

VINOGRADE, KAO ŠTO I SVIH

OSTALIH PROIZVODA OD CE-

MENTA, BETONA I ARMIRA-

NOG BETONA

Hrvati i Hrvatice! Pomozite hrvatsku Istru!